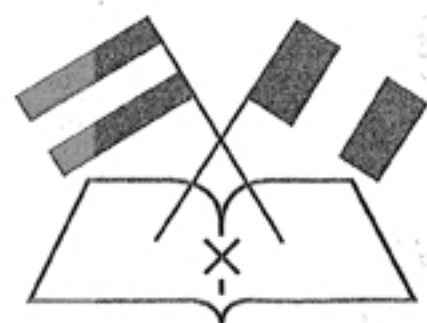

AS NAINOVIA

MISTERIJA

BIBLIOTEKA

ISTORIJE U RASPRAVI:

WWW.IRATIONAL.ORG/VAHIDA/HISTORY/

ПРЕДГОВОР

UVREŽENO JE MIŠLJENJE DA SE PRISTUPAJUĆI ISTORIJI KAO NAUČNOJ DISCIPLINI NE MOGU DAVATI DEFINITIVNI SUDOV I O DOGAĐAJIMA KOJI SU SE ODIGRALI U PERIODU SKORIJE OD 20 PA I 50 GODINA. OBRAZLOŽENJE ZA TO JE DA JOŠ NE POSTOJI PRISTUP MNOGIM ^{KLJUČNIM} DOKUMENTIMA ~~KAKO~~ VEZANIM ZA OVE DOGAĐAJE KOJI BI PRIKAZALI U PUNOM SVETLU A I DA SE SA DRUGE STRANE NISU SLEGLE STRASTI U POLITICI I DRUŠTVU ŠTO BI OMOGUĆILO NJHOVO OBJEKTIVNO POSMATRANJE. MEĐUTIM DANAŠNJA PRAKSA NAM POKAZUJE SASVIM SUPROTNO: PODSTAKNUTA RATOM '90 IH I FORMIRANJEM NOVIH DRŽAVA, NAJNOVIJA ISTORIJA, OPISANA DO DANAŠNJIH DANA NA GOTOVO SVIM PROSTORIMA BIVŠE JUGOSLAVIJE UŠLA JE U UDŽBENIKE I NASTAVNE PROGRAME. ODSTUPANJE I RAZLIKE KOJE DOLAZE DO IZRAŽAJA U VERZIJAMA ŠTIVA NASTAVNIH PROGRAMA GOVORE NAM O DUBINI KONFLIKTA KOJI SE PROPAGIRA SA POLITIČKIH VRHOVA OVIH DRŽAVA. OVAJ RADNI SVEZAK, REZULTAT RADIONICE, POSTAVIO JE ^{KAO} ZADATAK UPOREĐIVANJE TEKSTOVA KOJI OBRAĐUJU PERIOD OD POSLEDNJIH POLA VEKA (Z UDŽBENIKA KOJI SU BILI U OPTICAJU U RAZNIM VREMENSKIM PERIODIMA U BIH (FBiH I RS), HRVATSKE, SRBIJE).

Аутори

Nasilja režima

PRIBUENO TAZLO

Komunistički totalitarizam nije prihvaćala ogromna većina stanovnika jugoslavenske države, pa su neprekidno nezadovoljstvo te česti pojedinačni i skupni otpori bili slamanj represijom režima. Najžešći otpor, ali i izuzetno okrutna represija događali su se u Hrvatskoj.

Nakon masovnih likvidacija hrvatskih vojnika i civila na Bleiburškom polju i Križnom putu, režim je nasilje u Hrvatskoj nastavio provoditi u brojnim procesima pred **vojnim i tzv. narodnim sudovima**. Pritom su presude osim višegodišnjih kazni sadržavale i odredbu o **konfiskaciji** (oduzimanje bez naknade) imovine. Mnogi Hrvati su na temelju presude ili bez nje bili zatvarani u brojne **logore** koje je nakon rata osnovala jugoslavenska država.

Poslije se nastavila u logorima, oduzimanjem imovine, prisilom nad seljacima, gospodarskim iscrpljivanjem svih dijelova Jugoslavije u korist razvoja Srbije, progonom Katoličke crkve i vjernika, srbi-zacijom hrvatskog jezika i kulture i općenito obezvrjeđivanjem svega što je imalo hrvatski nacionalni značaj. U sličnom položaju bile su i druge nesrpske nacije.

Osim gušenja svih posebnosti, a naročito hrvatskog nacionalnog interesa i izraza, totalitarna jugoslavenska vlast je nastojala nametnuti **nacionalni unitarizam**. Stoga je uvela postojanje jugoslavenske nacije i poticala ljude da se izjašnjavaju kao Jugoslaveni.

У грех Јосипу Броз (али не само њему) треба приписати и стварање муслиманске нације у нашој земљи на основу верског опредељења, што је јединствен пример у свету, и што је, такође допринело дезинтеграцији и разбијању СФРЈ и расламсавању рата у Б и Х.

Javni život

Komunistički režimi su potpunim nadzorom nad svim oblicima javnog života (kultura, znanost, obrazovanje, mediji) nastojali svim građanima nametnuti svoj svjetonazor, stavove i ideje. Stoga su komunistički totalitarizmi često nazivani **jednouljem**. Osim zabrane prava na različitost u javnom životu, komunističke partije su za nametanje jednoulja osnivale i posebne institucije.

Takva institucija u Jugoslaviji zvala se u poratnim godinama **Agitprop** (agitacija i propaganda), a kasnije je mijenjala naziv, ali ne i svoju djelatnost. Agitprop je imao sve ovlasti; određivao je što se smije govoriti i pisati u medijima, te koja je glazba, književnost i umjetnost dopuštena. Isto tako, Agitprop je određivao tko će se zapošljavati u medijskim, kulturnim i drugim javnim institucijama.

Na taj način je svrha cjelokupnog javnog života bila u **opravdavanju i hvaljenju (apologiji) komunističkog totalitarizma** koji je sâm sebe prikazivao najboljim oblikom vlasti. U takvim okolnostima **obezvrijeđivana je hrvatska kulturna baština** i onemogućavano je stvaralaštvo i javno djelovanje koje je imalo hrvatski nacionalni značaj.

Budući je **nacionalni jezik** jedno od temeljnih obilježja nacije, jugoslavenski je režim najviše napadao posebnost hrvatskog jezika. Stoga je u javnom govoru u Hrvatskoj intenzivno i **nasilno miješan hrvatski i srpski jezik**, a režim je odredio da se ta jezična mješavina nazove hrvatski ili srpski (tj. srpski ili hrvatski) ili hrvatskosrpski (tj. srpsko--hrvatski). Tako je režim poticao objavljivanje velikog broja različitih tiskanih izdanja (knjige i tiskovine) u kojima se primjenjivalo ovo nasilje nad jezikom. Udžbenici za fakultete tiskani su gotovo u pravilu u Beogradu.

Godine 1967. Matica hrvatska, Društvo književnika Hrvatske i još 16 kulturnih i znanstvenih hrvatskih ustanova objavili su **Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika**, kojom su upozoravali na srbiziranje hrvatskoga jezika u javnom životu i na potrebu očuvanja i razvijanja hrvatskoga jezičnog bića. Političari (komunisti) su oštro ustali protiv te Deklaracije i protiv njezinih potpisnika, nazivajući ih razbijačima "bratstva i jedinstva".

Što su ti političari više napadali Deklaraciju, hrvatski se narodni osjećaj još više budio.

TELEGRAM

JUGOSLAVENKE NOVINE ZA DRUŠTVENA I KULTURNA PITANJA

CIJENA: 150 D

Godina VII - Broj 100 - Zagreb, 11. siječnja 1967.

DEKLARACIJA O NAZIVU I POLOŽAJU HRVATSKOG KNJIŽEVNOG JEZIKA

Tekst Deklaracije objavljen je u zagrebačkoj novini Telegram

1967.	— Objavljena Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika
1971.	— Razmah i slom hrvatskog nacionalnog otpora ("hrvatskog proljeća")
1972.	— Nastavlja se okrutan progon Hrvata (pristaša "hrvatskog proljeća")
1974.	— Hrvatska himna "Lijepa naša domovino" ozakonjena je u Ustavu SR Hrvatske

Potpisnici Deklaracije bili su od svih tijela vlasti i medija označeni **kontrarevolucionarima, teroristima i neprijateljima** te su bili izloženi progonima koji su se kretali od zatvorskih presuda i policijskih zlostavljanja do otpuštanja s posla i društvene marginalizacije.

УНУТРАШЊА ПРЕВИРАЊА, УСТАВ ИЗ 1974. ГОДИНЕ И ЗБИВАЊА ДО 1990. ГОДИНЕ

• Треба да упознате догађаје који су убрзали разgraђивање јединства унутар Југославије, студентске немире, превирања у Хрватској и посљедице Устава из 1974. године.

►► СТУДЕНТСКИ И КОСОВСКИ НЕМИРИ

Народно незадовољство повећавала је све већа незапосленост (многи су морали да оду да раде у иностранству), социјалне разлике, појава "црвене буржоазије". Студенти Београдског универзитета су се побунили 1968. године, изашли на улице, протестовали и тражили рјешавање политичке, економске и моралне кризе. Студентима се придружио и један број професора. Тито је схватио озбиљност ситуације па је обећао студентима рјешавање проблема, те је избјегнуто крвопролиће.

Исте, 1968. године, долази до немира на Косову и Метохији. Шиптари су тражили нови Устав и истицали паролу "Косово-Република". Послије ових дешавања водиле су се расправе о сужавању надлежности федерације, а повећању улоге федералних јединица. Извршене су уставне промјене 1969. и 1971. којима је ојачан положај република и покрајина.

►► ЗБИВАЊА У ХРВАТскоЈ 1971. ГОДИНЕ

Након Брионског пленума све чешће су се чули гласови незадовољства. Прва видна манифестација незадовољства показала се када је објављена *Декларација о називу и положају хрватског језика*. Потписници *Декларације* тражили су, између осталог, укидање двоименог назива језика (службени језик називао се српскохрватски или хрватскосрпски језик) тј. да свој језик зову хрватским.

Године 1971. незадовољство у Хрватској је кулминирало. Водећи комунисти Хрватске, Савка Дабчевић Кучар и Мика Трипало, били су незадовољни политичким и економским положајем Хрватске у оквиру Југославије, истицали су да се хрватска привреда користи за подизање мање развијених подручја, а стигло се до политичких захтјева за самосталност Хрватске (МАСПОК- масовни покрет). Тито је интервенисао јер је овај покрет запријетио опстанку Југославије и приморао је руководство Хрватске да поднесе оставке.

Najzad, zahtjevima hrvatskog naroda počeli su se priklanjati i pojedini hrvatski političari (komunisti), koji su se u siječnju 1970. izjasnili protiv centralizma i protiv nacionalnog unitarizma. Polazeći od toga da se "čisti računi" i puna nacionalna ravnopravnost u SFRJ mogu postići ponajprije izmjenom saveznog ustava, iz Hrvatske su potekli prijedlozi da se te izmjene u saveznom ustavu provedu putem odgovarajućih ustavnih amandmana. U obrazlaganju te nužnosti istakli su se i postali vrlo popularni hrvatski komunisti Sava Dabčević-Kučar i Miko Tripalo. Studenti su tražili što veću samostalnost Hrvatske, pa su krajem studenoga 1971. stupili u štrajk i pozivali na opći štrajk kako bi se ovim pritiskom što prije udovoljilo njihovu zahtjevu.

Tito je u početku pokazivao razumijevanje prema zahtjevima Hrvata, ali je najzad - pod presijom protuhrvatskih (hegemonističko-centralističkih i velikosrpskih) snaga iz saveznog partijskog i armijskog vrha - izveo **politički udar**. Početkom prosinca 1971. žestoko je napao pojedine hrvatske partijske i državne rukovodioce, i to na takav način da su oni morali

dati ostavke na svojim dužnostima koje su obavljali. Zatim je širom Hrvatske slijedilo pozivanje na odgovornost svih istaknutijih sudionika hrvatskog pokreta ("hrvatskog proljeća") iz 1971. godine, od kojih su mnogi bili uhićeni i zatvoreni. U Zagrebu su, uz ostale, bili uhićeni i zatvoreni mnogi znanstvenici i književnici (Franjo Tuđman, Šime Đodan, Marko Veselica, Vlatko Pavletić, Vlado Gotovac, Hrvoje Šošić...), mnogi studenti (Dražen Budiša i dr.). Matica hrvatska je bila zabranjena, a njezini časopisi prestali su izlaziti. U stanovima velikog broja Hrvata učestale su policijske premetačine. Mnogi Hrvati smijenjeni su s rukovodećih dužnosti, a neki su ostali trajnije i bez zaposlenja.

►► УСТАВ ИЗ 1974. ГОДИНЕ

Догађаји у Хрватској утицали су на буђење национализма и у другим крајевима Југославије. Руководство Србије (Марко Никезић и Латинка Перовић) сматрало је да треба водити што самосталнију политику и бринути о виталним интересима Србије, уз ослобађање од старих кадрова. Слиједећи модел из Хрватске, притиском је постигнуто да и руководство Србије поднесе оставке.

У Хрватској је 1971. године дошло до појаве хрватског национализма – МАСПОК (масовни покрет), који је истицао да је Хрватска угрожена у Југославији и да је Србија економски искоришћава, па је зато тражена самосталност. Као носиоци овакве политике означени су највиши хрватски руководиоци и водећи комунисти у Хрватској – Савка Дабчевић Кучар, Мика Трипало и други. Истицано је да је Југославија за Хрватску тамница, говорило се о прогону хрватског језика и о пљачкању хрватске привреде. Тражила се национална армија, самостална привреда и захтевано је отцепљење Хрватске и пријем у ОУН.

Појава хрватског национализма узнемирила је Србе. После Титове оштре интервенције (у јесен 1971) хрватско руководство је принуђено на повлачење и оставке.

Као противтежа чишћењу у хрватском руководству, у Србији су нађени тзв. либерали, и то у лику највишег руководства – Марка Никезића (председник ЦК СК Србије) и Латинке Перовић (секретар Извршног комитета ЦК СК Србије). Суштину политике ове групе чинило је залагање за тржишну привреду, изградња модерне Србије, подстицање стручних и способних кадрова и њихов долазак на водећа места у српској привреди. Руководство Србије залагало се за сарадњу а не конфронтацију са осталим републикама. За разлику од хрватског руководства које се определило за националну еманципацију, српско руководство се определило за политичку и економску модернизацију. Српско руководство принуђено је на оставке.

Politička kriza i Ustavna reforma 1971-1974.godine

Masovni pokreti krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina nagovijestili su potrebu za promjenama u političkom sistemu i određivanjem odnosa u jugoslavenskoj federaciji. Česti štrajkovi radnika i studentski nemiri samo su ubrza-

* li taj proces. U nizu demokratskih zahtjeva došlo je i do konačnog nacionalnog priznanja bosanskih Muslimana. Birokratsko-centralističke snage samo su za trenutak izvojevale pobjedu, uklanjanjem glavnih protagonista iz javnog političkog života. Zahtjevi za većom samostalnošću republika i stvaranje novih odnosa u federaciji našli su svoje mjesto u ustavnim amandmanima 1971.godine, odnosno u Ustavu iz 1974.godine. Od tada taj Ustav postaje glavnom metom napada svih unitarističkih i centralističkih snaga. Nakon Titove smrti 1980.godine ti napadi postali su sve otvoreniji i jači, pa se i otvoreno traži ukidanje Ustava iz 1974.godine, kao glavne prepreke ponovnom uspostavljanju velikosrpske hegemonije u Jugoslaviji. Sredinom osamdesetih godina određeni politički krugovi izlaze sa idejom o potrebi rušenja Jugoslavije i stvaranja velike Srbije. Destabilizacija Jugoslavije, počela je poslije Osme sjednice CK SK Srbije, pobjedom ekstremnih snaga koje su izvele tzv. antibirokratsku revoluciju s ciljem da razbiju federalne osnove Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Kriza je zahvatila i Predsjedništvo SFRJ, a Generalštab JNA se proglašava Vrhovnom komandom Oružanih snaga SFRJ sa ovlaštenjima samostalnog donošenja odluka. Time je u Jugoslaviji izvršen prikriveni državni udar.

Sarajevo, glavni grad i metropola Bosne i Hercegovine

Za osiguranje ravnopravnosti naroda i narodnosti kao i za daljni razvoj samoupravljanja, ustavnim promjenama 1967-71. a naročito novim Ustavom iz 1974., izvršene su radikalne promjene u društveno-ekonomskom i političkom sistemu. Bit ovih promjena ležala je u jačanju društveno-ekonomskog i političkog položaja radnih ljudi. Oni su organizirani u samoupravne jedinice (osnovne organizacije udruženog rada - OOUR, općine, srezove i dr.) i

Novčanice SFRJ

sami odlučuju i preuzimaju odgovornost o svim pitanjima svoga života i rada, dok republike i pokrajine SFRJ preuzimaju odgovornost za vlastiti razvoj, te neposredno učestvuju u odlučivanju o zajedničkim pitanjima za sve narode i narodnosti.

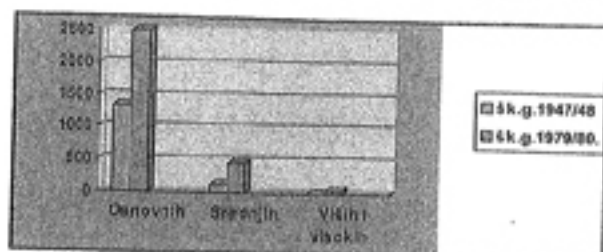
Karakteristika jugoslavenskog federalizma bila je da se zajednički interesi ostvaruju preko saveznih organa uz ravnopravno učešće republika i pokrajina na osnovu usaglašavanja stavova i zajedničkoj neposrednoj saradnji.

Masovni odgovori stanovništva (štrajkovi i demonstracije) pod pritiskom ekonomske krize u zemlji rezultirali su prepoznavanjem korupcije državnih komunističkih organa, rukovodstava i pojedinaca. Običan čovjek više nije bio siguran. Više nije imao stabilnu državu i minimatnu egzistenciju. Komunistička rukovodstva pojedinih republika, djelimično demokratizovana i pod utjecajem nezadovoljstva stanovništva, počela su otvoreno da iskazuju nezadovoljstvo saveznim konceptima.

*

Provođenje Ustava iz 1974. godine, nije dalo novi sadržaj društvenim odnosima, niti su ostvareni ciljevi kojima je Ustav težio. Poslije donošenja Ustava nastavljen je stara praksa, da rukovodeći organi Partije i izvršni organi skupština i dalje odlučuju o bitnim pitanjima društvenog razvoja. Zbog toga se o najvažnijim odlukama prvo dogovaralo u zatvorenom krugu izvršnih organa, a zatim se davalo na usvajanje samoupravnim organima, koji nisu suštinski uticali na odlučivanje. Tako je stara praksa osiguravala birokratsku vlast, a potpuno su bili potisnuti demokratski odnosi.

Razvoj školstva u BiH od 1948. do 1980. godine

*

Bio je to uzrok što se privreda nije razvijala prema svjetskim standardima. U praksi, potpuno je dominirala dogovorna ekonomija. Bio je to jedan od glavnih razloga ekonomske krize koja se manifestirala posebno od 1979. godine. Privredni razvoj zemlje je stagnirao, a spoljni dug se povećavao. Dug je dostigao nivo da se Međunarodnom monetarnom fondu nije mogla vratiti ni samo kamata. Investicije su iz godine u godinu smanjivane, a životni standard građana vrtoglavo je pao. Novac je iz dana u dan devalvirao, a inflacija je prešla u fazu hiperinflacije.

Дефинитивно разграђивање Југославије подстиче Устав из 1974. године којим су републике, а посебно покрајине, добиле већу самосталност. Овим промјенама нарочито је погођена Србија јер је њена територија подијељена на три дијела (САП Косово и Метохија, САП Војводина и тзв. ужа Србија). Тако су покрајине практично имале равноправан третман са републикама, а све су одлуке доносиле споразумно. Тито је проглашен доживотним предсједником СФРЈ. партијског живота, јер је пројекат "Велике Србије" био већ у великој готов и само је било питање дана када ће се приступити његовој реализацији.

Nekom poboljšanju stvarnog stanja nije pomogla ni obnova više-

државно и партијско руководство није водило рачуна о привреди већ о очувању власти. Савезна скупштина је 1974. године усвојила нови Устав. По овом уставу удружени рад је постао главни економски и политички чинилац. Републике су Уставом из 1974. године добиле референце држава чиме је разбијена југословенска федерација као државна цјелина. Уставом је успостављено Предсједништво од девет чланова (по један из сваке републике и покрајине) и предсједник СКЈ, као колективни шеф државе.

Усвајање Устава 1974.

Историја 9

ДЕ-
* чиме се доживотни предсједник СФРЈ - НА

Колективно руковођење државом био је јединствен случај у свијету. Јосип Броз је изабран за доживотног предсједника СФРЈ. Устави република и покрајина усвојени су до краја фебруара 1975. године. Републике и покрајине су имале предсједништво, владу и скупштину и дјеловале су као самосталне државе.

Распад Југославије

Први знаци дестабилизације Југославије јавили су се на Косову. У пролеће 1981. на Косову су избиле националистичке и сепаратистичке демонстрације. Иако су угушене акцијом полицијских снага, стање на Косову није било стабилно. Настављени су албански притисци на Србе, уништавање имовине, па и убиства из националне мржње. То је, уз економске разлоге, појачало исељавање Срба, које је, у ствари, трајало од 1945. и довело до тога да се удео Срба у укупном становништву Косова и Метохије смањило на 13,2%.

Први вишестраначки избори у Југославији одржани су током 1990. године, најпре у Хрватској и Словенији, затим у Македонији, Босни и Херцеговини и Црној Гори, а на крају у Србији. Српско руководство најдуже се опирало демократизацији друштва и увођењу вишепартиског система. Српска политичка сцена на челу са Слободаном Милошевићем, била је обележена репресијом режима, одсуством пуне демократије и политичке толеранције, прогоном и хапшењем политичких противника и масовним пљачкањем грађана од стране владајуће елите. Највеће антирежимске демонстрације организоване су 9. марта 1991. и током зиме 1996–1997. године.

Slabosti koje nije mogla preživjeti ni socijalistička Jugoslavija

Predsjednik SFRJ Josip Broz Tito imao je u svoga života znatan ugled u svijetu. Taj ugled pribavile su mu njegova uloga vođe antifašističke borbe u okupiranoj Jugoslaviji (1941.-1945.), njegov odlučan otpor Staljinu (1948.) i njegova uloga u stvaranju pokreta nezavisnih zemalja (1961.). No Tito je imao i neke slabosti kao rukovoditelj i kao čovjek. Kao rukovodilac bio je odviše sklon osobnoj vlasti, zatvarao je svoje protivnike, surađivao i u likvidaciji nekih svojih suboraca (kao što je npr. bio Andrija Hebrang), podržavao je nacionalni unitarizam, protivio se hrvatskoj životvornoj ideji, onemogućavao je demokratizaciju i pridonosio kultu vlastite ličnosti. Kao čovjek bio je veoma sklon lagodnom životu.

Tito je umro 1980. Razvojni problemi koji postojali tijekom posljednja dva desetljeća, kao i tova rukovođenja ostali su uglavnom isti u SFRJ i nakon Titove smrti. Nezaposlenost je bila sve veća, proizvodnost rada nezadovoljavajuća, iseljavanje nastavljeno, a zaživjela država u inozemstvu stalno je i nekontrolirano raslo. Gospodarska i društvena kriza odubljavala se sve više. U 1989. inflacija je iznosila više od 2.000%.

I međunarodni odnosi u SFRJ postajali su sve zaoštreniji, pogotovo na Kosovu, na čijem je srbijanska politika najokrutnije rođavala ljudska, građanska i nacionalna kriza Albanaca. Srbijansko političko rukovođenje bilo je nezadovoljno Ustavom SFRJ iz 1974. Tvrdilo je da je taj Ustav razbio cjelovitost Srbije, jer da je dao preveliku autonomiju Srbima i Vojvodini. Srbija je htjela ukinuti autonomiju Kosova i Vojvodine i to je 1988. učinila svojim novim republičkim ustavom, rušivši time postojeće ustavno ustrojstvo SFRJ. Nakon toga Srbija je nastojala ojačati centralizam u SFRJ kako bi putem ojačalog

centralizma ostvarila svoje hegemonističke, velikosrpske interese i težnje.

Zbog toga je nastala velika napetost u ostalim republikama. Srbijanski komunisti, velikosrbi, nastojali su se nametnuti i cijelom Savezu komunista Jugoslavije. Pokušali su to vrlo bahato na 14. izvanrednom kongresu Saveza komunista Jugoslavije u siječnju 1990. u Beogradu. Zbog takvog njihovog ponašanja, taj kongres nije mogao biti dovršen, bio je prekinut, jer su delegacije iz Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine bile prisiljene napustiti kongres. Prekid tog kongresa značio je raspad dotad jedinstvenog Saveza komunista Jugoslavije, a ujedno i početak raspada SFRJ.

Nužnost demokratizacije SFRJ (u smislu: da se uvede višestranački politički sustav, da se prijeđe na tržišno privređivanje, da se uvažava vladavina prava, da se zajamči ravnopravnost svih oblika vlasništva) dovela je do dogovora savezne s republičkim vladama o mogućnosti višestranačja. Prvi višestranački izbori u SFRJ održani su od proljeća 1990. pa do kraja te godine. U Hrvatskoj, Sloveniji, Makedoniji, te Bosni i Hercegovini pobijedile su nove, nekomunističke stranke, a u Srbiji i Crnoj Gori pobijedili su komunisti sa svojim novim imenom - socijalisti.

• Prikazite proces slamanja komunističkog socijalizma u socijalističkim zemljama Europe.

• Što možete reći o Titu kao političaru i čovjeku?

• Tko je, zbog čega i kako zaostavao nacionalne i političke odnose u Jugoslaviji?

• Zbog čega je bilo uvedeno višestranačje i kakvi su bili rezultati prvih višestranačkih izbora u socijalističkoj Jugoslaviji?

Овде посебно треба истаћи да је СФРЈ до разбијања СССР-а, док је у светским размерама постојала равнотежа снага, била интересантна за обе суперсиле (СССР, САД) као тампон-зона. Међутим, чим је тај елемент нестао, СФРЈ је изгубила значај који је имала. Уједињеној Немачкој и неким суседним земљама које су имале одређене аспирације, као и САД које су тежиле да се наметну целом свету као једина суперсила и главни арбитар на читавој планети, Југославија, а посебно социјалистичка, није одговарала. Зато су оне одлучиле да Југославију разбију, да од ње начине неколико мањих држава и у њима доведу на власт своје послушнике, као што је урађено у Гранади, Панами, Никарагви, Хаитију итд. и тако загосподаре овим важним геополитичким простором.

Таква стратегија је одговарала и Европској унији, а посебно Немачкој, Аустрији и Ватикану, који су, нарочито после Првог светског рата, тешко доживљавали постојање Југославије, уверени да је она умногоме допринела рушењу немачког и аустро-угарског царства.

Поред тога што добија потребне количине нафте у замену за своју технологију и савремено наоружање (што непосредно утиче на запосленост и спречавање рецесије), у САД се налази огроман капитал арапског света, чије би повлачење довело до тешких последица за привреду и политику ове велике земље. Исто тако, „пријатељством“ са арапским светом САД обезбеђује „легалну“ контролу над Средњим истоком, штитећи тако своје војне и политичке интересе.

Velikosrbi, čije je težnje zastupao Slobodan Milošević predsjednik Republike Srbije, zalagali su se za Jugoslaviju, u kojoj bi prava i potrebe njezinih građana štiti i zagovarali predstavnici, izabrani na temelju izbornog načela: "jedan čovjek - jedan glas". Kako su u Jugoslaviji bili najbrojniji Srbi, to bi značilo priznavanje prevlasti Srba ili drugim riječima ozakonjenje Velike Srbije pod imenom Jugoslavije. Takvo zalaganje Srbije za Jugoslaviju, kakva je odgovarala interesima velikosrpsstva, podržavala je još jedino Crna Gora.

Najzad, u jeku najvećih granatiranja i krvavog uništenja ljudi i gradova, 21. maja 1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina primljena je u Organizaciju Ujedinjenih naroda.

Почетак распада СФРЈ. Разбијање југословенске федерације почело је од VIII конгреса Савеза комуниста Југославије (1964) када се почео примјењивати национални паритет у свим савезним институцијама. Устав из 1974. године само је убрзао овај процес. Савез комуниста, као једина партија на власти, није реаговао на све израженије тенденције национализма и сепаратизма у многим крајевима Југославије. Измјена неких чланова Устава 1989. године и увођење вишепартијског политичког система омогућило је сепаратистима да убрзају слом југословенске федерације. У томе је предњачило словеначко руководство које је тада наговјестило отцјењивање Словеније од Југославије.

Југословенски патриоти су, ради спречавања распада државе, тражили од руководства СКЈ ванредни конгрес, који је одржан у Београду почетком 1990. године. Разбијачи су прво ударили на СКЈ и ЈНА, као два главна фактора повезивања југословенског заједништва.

НАСИЛНА СЕЦЕСИЈА И РАСПАД СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

NEU NI VS SECESSIONISTI

Словеначка делегација је, уз подршку руководства Савеза комуниста Хрватске, напустила 14. конгрес, који није завршио рад. СКЈ се као политичка партија угасио.

Словеначка територијална одбрана почела је 1991. године нападати припаднике ЈНА. У нападима словеначке територијалне одбране погинуло је доста недужних младића, који су служили редовни војни рок и без бојеве муниције одупирали се нападима сепесиониста. Словеначко руководство провело је плебисцит. Словенија се насилно отцјепила и убрзо била међународно призната. Касније су се отцјепиле и одмах међународно постале признате Хрватска, Босна и Херцеговина и Македонија. Брзим признавањем отцјепљених република од стране западних држава било је јасно да су оне планирале и помогле разбијање Југославије.

Дезинтеграција Србије. Уставом из 1974. године Србији је нанесена велика штета. Одвојене су покрајине Војводина и Косово, које су постале државе у држави. Покрајине су имале предсједништво, извршно вијеће, уставни суд и остале државне институције. Србија није имала, осим ресора народне одбране, никаква овлашћења у покрајинама. Скупштина Србије није могла доносити одлуке без сагласности покрајина. Покрајине, међутим, нису морале тражити сагласност Србије. У свим органима власти Србије били су представници покрајина, који су могли утицати на креирање политике. Државност република и покрајина кочила је нормално функционисање савезних институција, што је подстицало разбијање југословенске федерације.

У обје покрајине дјеловали су сепаратисти и аутономиши. Српски народ на Косову нашао се у веома тешкој ситуацији. Шинтарски сепаратисти и националисти јавно су тражили Косово-републику и њено припајање Албанији.

*

Југословенски патриоти су, ради спречавања распада државе, тражили од руководства СКЈ ванредни конгрес, који је одржан у Београду почетком 1990. године. Разбијачи су прво ударили на СКЈ и ЈНА, као једина два фактора повезивања југословенског заједништва. Словеначка делегација је, уз подршку руководства Савеза комуниста Хрватске, напустило 14. конгрес, који није завршио рад. СКЈ се као политичка партија угасио.

Centar nacionalističkih nemira koji su srušili Jugoslaviju nalazio se u njenom vodećem centru, u Srbiji. U to vrijeme, na političku pozornicu stupio je Slobodan Milošević, od 1987. vođa Komunističke partije Srbije. On je shvatio da je sa socijalizmom gotovo, a da nastupa nacionalizam i stavio se na čelo pokreta. U velikim manifestacijama na koje su dolazili seljaci iz svih dijelova zemlje, podgrijavao je atmosferu, koristeći kao povod kosovsko pitanje. Albanci su se suprotstavili, što je bilo povod da Srbija 1989. sasvim ukine autonomiju Kosova. To je bio početak kraja Jugoslavije. Težnje Srbije za dominacijom u Jugoslaviji doprinijele su da se i u drugim republikama počne razmišljati o sopstvenom putu u budućnost. Iste godine, u svim republikama održani su izbori.

Skupština SR BiH donijela je odluku o raspisivanju referenduma, a koji se održao 29. februara i 1. marta 1992. Od ukupno 3 253 568 osoba sa pravom glasa na referendum je izašlo 2 073 568 osoba. Od ukupnog broja glasača na referendumu za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine, za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine - Muslimana, Srba, Hrvata i pripadnika drugih naroda koji u njoj žive - izjasnilo se 2 061 932 glasača ili 99,44%.

*

Успостављање државности Србије. Србијанско руководство почело је ову неправду исправљати тек 1987. године. Двије године касније проведени су у Србији референдум на којем се већина грађана изјаснила за доношење устава и за вишестраначке изборе. Нови Устав је усвојен 18. септембра 1989. године. Србија је постала држава свих грађана. Гарантована су грађанска и људска права и слободе. Новим Уставом Србија се изједначила с

*

У обе покрајине дјеловали су сепаратисти и аутономашти. Српски народ на Косову нашао се у веома тешкој ситуацији. Шиптарски сепаратисти и националисти јавно су тражили Косово-републику и веома припајање Албанији. Стално је вршен притисак на Србе и Црногорце да се

HRVATSKI DOMOVINSKI RAT

*

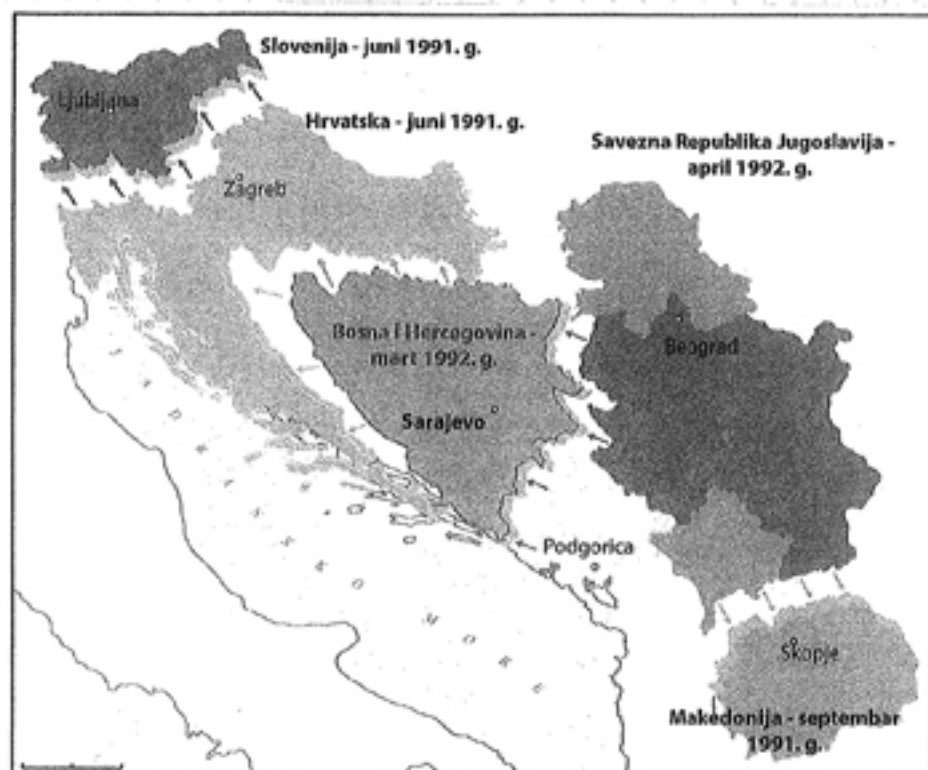
Сепесија и рат у Хрватској. У Југославији је 1989. године уведен вишестраначки политички систем. У свим републикама почеле су ницати политичке странке. У Хрватској је основана Хрватска демократска заједница која је имала знаке националистичке странке.

Свој политички програм ХДЗ је темељила на сепесији. Хрватска демократска заједница (ХДЗ) је, после побједе на изборима и преузимања власти, почела стварати паравојне формације. Хрватски сабор је донио Устав 1991. године према којем су Србима укинута права конститутивног народа. Срби су претворени у националну мањину и одмах отпуштани из свој јавних и државних служби. Зато Срби нису могли прихватити тај устав, јер су њиме постали грађани другог реда. Под притиском хрватских власти српски народ се иселавао као и за вријеме НДХ.

Početni rad novog hrvatskog Sabora

Prvo zasjedanje novoizabranog hrvatskog Sabora održano je 30. svibnja 1990. u izuzetno svečanom ozračju. Osim zastupnika bili su, kao gosti, nazočni i predstavnici crkve i drugi ugledni uzvanici, među kojima i niz Hrvata iz raseljene Hrvatske.

Raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

PAT U BOSNI I HERCEGOVINI I NASTANAK REPUBLIKE SRPSKE

Društvena i ekonomska kriza utjecale su da dođe do političke krize. Ona se manifestirala u blokadi dogovaranja na relaciji Republika-Federacija. Politička kriza kulminirala je na 14. Partijskom kongresu kada je došlo do raspada SK. Poslije partijskog raspada bilo je iluzorno očekivati opstanak države koja je bila izgrađena na principu da Partija bude objedinjavajući i integrativni faktor (partijska država). Njenim silaskom sa političke scene i prvim višestranačkim izborima bilo je jasno, da će se jugoslavenska država ponovo naći pred novim historijskim dogovorima praćenim aktualizacijom starih nacionalnih programa.

Sudbina Jugoslavije se i tada kao i 1918. godine, našla u rukama Evrope i svijeta. Ona se ponovo vraća tamo gdje je i bila na međunarodne konferencije, dakle, našla se ponovo na svom izvoristu. Svi pokušaji da opstane su propali.

BiH kao samostalna i suverena država

Nakon osamostaljivanja Slovenije i Hrvatske po logici zbivanja i Bosna i Hercegovina morala je krenuti istim putem. Velikosrpski nacionalisti pokušali su je u tome spriječiti strašeći narod nagomilavanjem ogromnog broja vojske i dovlačenjem teškog naoružanja. I pored otvorenih prijetnji od strane Srbije i Crne Gore, na referendumu održanom 29. februara 1992. godine građani Bosne i Hercegovine izjasnili su se za cjelovitu, nezavisnu i suverenu državu.

Tačno na dan početka otvorene srpsko-crnogorske agresije na Bosnu i Hercegovinu, 6. aprila 1992. godine, Evropska zajednica priznala je državno-pravni subjektivitet Republike Bosne i Hercegovine u historijskim i međunarodno-pravno priznatim granicama.

Na dan priznanja od strane Evropske zajednice, 6. aprila 1992. godine, došlo je do otvorene vojne agresije koju su na našu zemlju izvršile Srbija i Crna Gora uz pomoć bivše Jugoslavenske narodne armije i terorističkih formacija Srpske demokratske stranke (SDS) Bosne i Hercegovine. Još u vrijeme oružanih sukoba u Sloveniji, a potom u Hrvatskoj izvodi se "tiha" okupacija Bosne i Hercegovine prebacivanjem na njenu teritoriju više korpusa Jugoslovenske narodne armije. Tako dugo pripremana i prikrivana agresija na Bosnu i Hercegov-

Bosna i Hercegovina

inu postaje otvorena, agresor intenzivira ratna djelovanja na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. U svim djelovima Bosne i Hercegovine, gdje je sa svojim kasarnama i već ranije zauzetim položajima bila stacionirana Jugoslavenska narodna armija, uz veliku pomoć domaćih terorističkih formacija, Srpske demokratske stranke Bosne i Hercegovine i plaćenika iz Srbije, Crne Gore, Rumunije, Rusije i drugih dijelova svijeta, počinju bombardiranja i

uništavanja gradova i sela, a potom masovno ubijanje, pljačkanje i protjerivanje stanovništva. Civilno stanovništvo bez ikakvog razloga, od najmlađih do najstarijih odvođeno se u zatvore gdje su mučeni i tučeni a potom odvođeni u koncentracione logore širom Bosne i Hercegovine, koji su već ranije pripremljeni. Dio logoraša odvođen je u koncentracione logore u Srbiji i Crnoj Gori, gdje su morali raditi najteže poslove po aleksinačkim i kolubarskim rudnicima.

Za ostvarivanje plana "Velike Srbije" uništeno je sve što nije srpsko. Uništena su najveća kulturna blaga bošnjačkog naroda, a sam narod s tih etničkih čistih teritorija našao se u izbjeglištvu po cijelom svijetu.

*

Hrvatsko rukovodstvo je, uz blagonakolonsku Međunarodnu zajednicu, maja i avgusta 1995. godine pokrenulo oružane operacije „Bljesak“ i „Oluja“ na teritoriju Srpske Krajine. Prilikom ovog napada poginulo je, osim vojnika, na hiljade srpskih žena, djece i starijih. Protjerano je sa vjekovnih ognjišta na stotine hiljada Srba. Kolone izbjeglica, koje su granatirali hrvatski avioni, preselilo se u Srbiju. NATO pakt nije osudio ove nasilničke operacije je već ih je podržavao i pomagao. Zapadni dio Republike Srpske Krajine okupirala je hrvatska vojska 1995. godine.

Nakon svake oslobodilačke akcije Republika Hrvatska je bila izlagana sve nepovoljnijim pritiscima moćnih međunarodnih interesnih skupina. Stoga, kao i zbog ratne situacije u BiH Hrvatska od akcije Medački džep nije čak 20 mjeseci poduzimala oslobodilačke akcije.

No, budući da se stanje na okupiranim područjima nije mijenjalo, HV je napokon početkom svibnja 1995. munjevitom akcijom Bljesak za dva dana oslobodio 500 km² okupiranog područja Zapadne Slavonije.

Početkom kolovoza 1995. HV je izveo još složeniju akciju u kojoj je oslobođen cijeli - osim Istočne Slavonije - preostali okupirani teritorij. Za samo četiri dana oslobođeno je više od 10.000 km² okupiranih dijelova sjeverne Dalmacije, Like, Korduna i Banovine. Osim toga, razbijeno je i srpsko okruženje Bihaća u susjednoj BiH. Akcija je kasnije nazvana Oluja, a dan oslobođenja Knina 5. kolovoz proglašen je Danom domovinske zahvalnosti. Oluja se smatra završetkom Hrvatskog domovinskog rata jer je Istočna Slavonija mirnim putem reintegrirana 1998., nakon pritiska međunarodne zajednice i sklapanja političko-diplomatskog dogovora.

Српски посланици су напустили Скупштину Босне и Херцеговине и прогласили Српску народну скупштину. Новембра 1991. године спроведен је плебисцит српског народа, на којем се више од 97 одсто Срба и неких припадника бошњачког и хрватског народа изјаснило за останак у Југославији. На основу резултата гласања народа (плебисцита) Српска народна скупштина је 9. јануара 1992. године прогласила Српску Републику Босну и Херцеговину, која је касније промијенила назив у Република Српска.

Убрзо по измјени Устава и увођења вишестраначког система у Босни и Херцеговини су основане бројне политичке странке. Прво је основана муслиманска (бошњачка) Странка демократске акције (СДА), затим Хрватска демократска заједница (ХДЗ) и Српска демократска странка (СДС). На првим вишестраначким изборима који су, одржани 1990. године, побиједиле су националне странке и преузеле власт. СДА и ХДЗ су се удружиле у разбијању Југославије. Бошњачки и хрватски посланици у Скупштини Босне и Херцеговине ушли су у коалицију и одлуке доносили

Srbijanska agresivnost

Međutim, proces sveopće demokratizacije koji se provodio u Hrvatskoj nije odgovarao režimu u Srbiji koji je zagovarao očuvanje centralizma i srpske prevlasti u jugoslavenskoj državi. Stoga je Srbija poticala i organizirala različite vrste suprotstavljanja legalno izabranoj vlasti u Hrvatskoj. U tome su joj pomagale srbizirane strukture jugoslavenskih vlasti, a naročito Jugoslavenska narodna armija (JNA). Za protuhrvatsku djelatnost Srbija je propagandom i na druge načine uspjela pridobiti i dio srpske nacionalne manjine koja je već nekoliko stoljeća živjela u Hrvatskoj.

Hrvatski građani često su se samoinicijativno suprotstavljali srbijanskoj agresivnosti (na slici je spaljivanje zastave SKJ u Zagrebu)

Tako je JNA, nakon izbora i prije prvog zasjedanja Hrvatskog sabora, protupravno oduzela oružje Teritorijalnoj obrani (TO) Hrvatske i time praktično razoružala Hrvatsku. Kad je Hrvatski sabor počeo vršiti demokratske promjene, Srpska demokratska stranka (SDS) koja je imala svoje zastupnike u Saboru proglasila je "suspenciju svih odnosa sa Saborom". Uskoro je SDS, uz potporu Srbije i JNA, počeo u Hrvatskoj organizirati različite skupove Srba s kojih su hrvatskim vlastima upućivane prijetnje i izazovi ("Ubit ćemo Tuđmana", "Ovo je Srbija" itd.).

Istovremeno, vlasti u Srbiji su demokratske promjene u Hrvatskoj nazivale kontrarevolucijom, a u lipnju su u Beogradu osnovani Srpski četnički pokret i Udruženje Srba iz Hrvatske u Beogradu.

Situacija u Hrvatskoj je postajala sve neizvjesnija. Početkom srpnja 1990. na srpskoj proslavi Vidovdana u selu Kosovu kod Knina najavljeno je osnivanje Srpske autonomne krajine, a krajem srpnja je objavljena "Deklaracija o autonomiji". Ovo stanje je 17. kolovoza 1990. na području Knina i njegove okolice preraslo u otvorenu pobunu.

Naoružani srpski civili su balvanima ("balvan-revolucija") blokirali prometnice na tom području, a kninski SDS je proglasio ratno stanje. Hrvatska policija je krenula prekinuti nasilje, no u tome je bila spriječena od strane JNA. Na taj način je započela srbijanska oružana agresija na Republiku Hrvatsku.

Pitanja, vježbe i zadaci

1. Koje su unutarnje, a koje vanjske okolnosti dovele do raspada Jugoslavije?
2. Što je Slobodan Milošević želio postići tzv. jogurt-revolucijom?
3. Što je bitna značajka 14. izvanrednog kongresa SKJ?
4. Koje su samostalne države nastale raspadom Druge Jugoslavije?
5. Kada su održani prvi višestranački izbori u Hrvatskoj?
6. Koja je stranka pobijedila na izborima?
7. Što sadrži načelo trodiobe vlasti?
8. Od kada se hrvatska država naziva Republika Hrvatska?
9. Kako je Srbija poticala i organizirala pobune u Hrvatskoj?
10. Što je balvan-revolucija?

Reintegracija okupiranih područja

U veljači 1992. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je rezoluciju o upućivanju mirovnih (zaštitnih) snaga (UNPROFOR) u Hrvatsku. UNPROFOR je trebao spriječiti oružane sukobe između agresora koji je u Hrvatskoj držao okupirane dijelove i oružanih postrojbi Republike Hrvatske. Na okupiranim dijelovima je UNPROFOR trebao provesti razoružavanje, normalizirati život i omogućiti povratak prognanika te ove dijelove postupno reintegrirati u hrvatsku državu.

Vukovarska bitka

Velikosrpski agresori su razorili Vukovar - hrvatski grad na Dunavu.

Vukovarska bitka imala je potpuno neočekivan tijek i postala je **sudbonosna za opstanak hrvatske države**. Branitelji Vukovara grad su branili više od 80 dana. Srbijska vojska je okupirala Vukovar tek 18. studenog 1991., kad su branitelji ostali bez ijednog protuoklopnog streljiva. Tijekom opsade Srbi su topništvom i zrakoplovnim bombama **potpuno razorili Vukovar** kojem nije pristizala pomoć. **Tragedija stanovnika Vukovara** koji su boravili u podrumima i **herojstvo branitelja** više od dva mjeseca bili su u središtu pozornosti svjetske javnosti.

1995.

— Velike oslobodilačke akcije Hrvatske vojske, nazvane "Bljesak" i "Oluja"
— Početak obnove oslobođenih područja

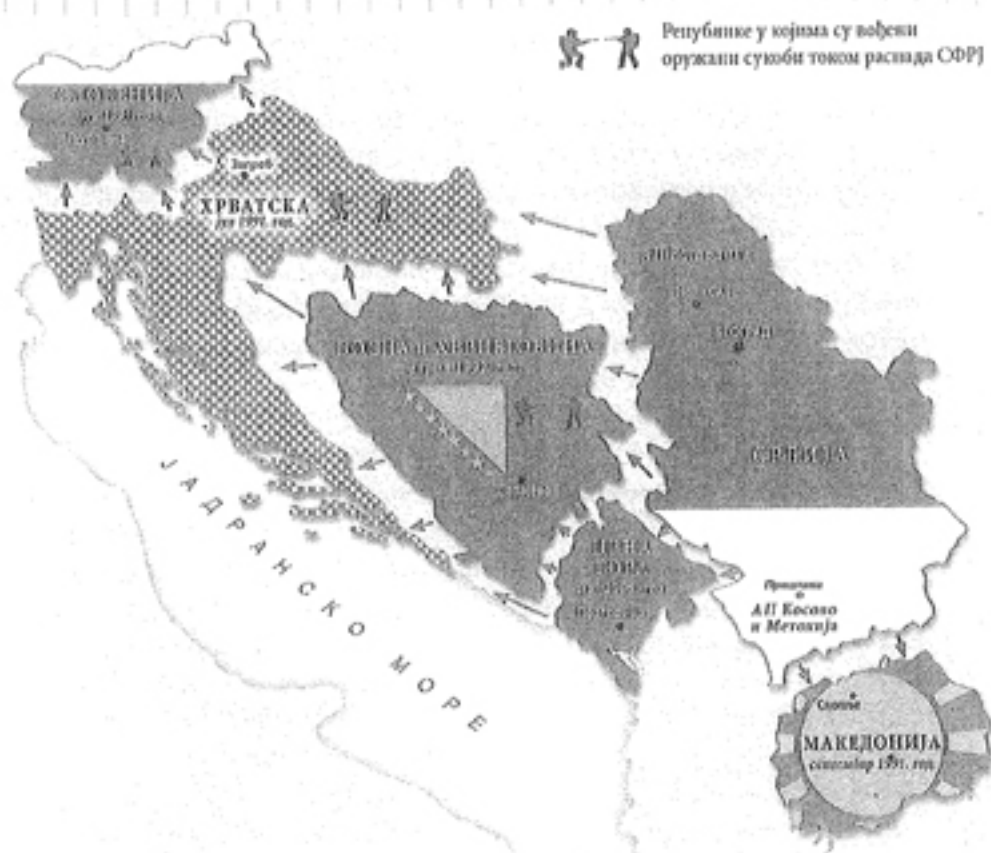
— Odlučna uloga SAD u uspostavljanju mira u Bosni i Hercegovini
— Daytonski mirovni sporazum (21. XI.)

• Карта разграничења по споразуму у Дејтону

* Новембра 1995. године почели су у Дејтону (САД) преговори између три зараћене стране. Преговорима је руководио и мировни план направио представник владе САД. Зараћене стране потписале су споразум о прекиду рата. Мировни уговор потписан је у Паризу децембра 1995. године. По Дејтонском споразуму бивша Република Босна и Херцеговина као држава састоји се од два ентитета: Републике Српске и бошњачко-хрватске Федерације. Република Српска је међународно признат државноправни ентитет у држави Босни Херцеговини.

Последице ових ратова биле су катастрофалне за све становнике, без обзира на националну и верску припадност. У сукобима је страдао велики број цивила, уништавана је имовина и вршено је насилно исељавање становништва (етничко чишћење). Учињен је велики број злочина на свим зараћеним странама. Укупан број настрадалих у Босни и Херцеговини процењује се на око 100.000, а у Хрватској око 20.000. Чitava села су спаљена и цивили масакрирани. **Масакр у Сребреници**, је ратни злочин и злочин против човечности који је починила војска Републике Српске уз помоћ паравојних формација, над војницима и цивилима Бошњацима. Спорни су подаци о укупном броју жртава. Према једнима, убијено је око 8.000 људи, а према другима ти бројеви се оцењују као претеривање. Главнокомандујући Војске Републике Српске Ратко Младић, који је водио операцију заузимања Сребренице, и други српски официри су у међувремену оптужени за ратне злочине укључујући и геноцид пред Међународним кривичним судом за бившу Југославију. Међународни суд правде у Хагу је 26. фебруара 2007. у пресуди по тужби БиХ против СРЈ, овај злочин оквалификовао као геноцид, али Србију није повезао са овим догађајем. Неколико официра и војника војске Републике Српске осуђено је за овај злочин у Хагу.

Dražen Petrović i Dino Rađa - najbolji hrvatski košarkaši bili su među najistaknutijim predstavljacima samostalne Hrvatske diljem svijeta

Чланови једног културно-уметничког друштва

Најмоћнији војни савез у историји људског друштва, од 19 држава, са пет стотина милиона становника, напао је малу мирољубиву балканску земљу.

"И после Тита - Тито" - чланови председништва СФРЈ показују пређе на гроб Јосипа Броза Тита

1974-91.

Национални лидери

Јован Рашковић

1. Зашто су криви ови лидери?

ПОКУШАЈ ОДГОВОРИТИ:

25. Od kada se javlja politička kriza u Jugoslaviji?
26. Kakva je tzv. "antibirokratska revolucija"?
27. Kakva je uloga Srbije u JNA na pogoršanje odnosa u Jugoslaviji?
28. Koji su događaji prethodili agresiji na BiH?
29. Na koji se način organizirala odbrana BiH?
30. Opiši stradanje svoga grada od agresorskih granata?
31. Kako ti vidiš BiH kao samostalnu, suverenu i jedinstvenu državu?

1. Kada je i kako počeo raspad SFRJ?
2. Zbog čega su neke zapadne zemlje priznale otičepljene republike?
3. Kako su se albanski separatisti odnosili prema srpskom narodu?
4. Kako je Srbija uspostavila suverenitet na cijelom području?
5. Kako je nastala Savezna Republika Jugoslavija?
6. Zašto hrvatski ustav iz 1991. godine nije odgovarao Srbima?
7. Kako je nastala Republika Srpska Krajina?
8. Kako je okupirana RSK?
9. Kako se završio rat u Bosni i Hercegovini?
10. Kako je SRJ pružila otpor NATO paktu?

Рат у СФРЈ

Противодбрана РСК

Избеглице из Крајине

Потписници Дејтонског споразума

Међународне СФОР-снаге, чувају мир

1. За-што борци РСК нису успјели одбрани своју земљу?

2. Шта је пред-виђао Дејтон-ски споразум?

3. Како се за-вршио косов-ски проб-лем?

ПИТАЊА:

- 1) У чему су били основни узроци слабења Југославије?
- 2) Зашто се југословенска држава развијала као заједница република а не као заједничка држава?
- 3) У чему је суштина косовског пробле-ма у овом периоду?
- 4) Зашто се Тито обрачунао са хрватским и српским руководством? Упоредите Маспук у Хрватској и либерале у Србији.
- 5) Оцените уставна решења из 1974. године.
- 6) Како се развијао Титов култ? У каквој су вези владар и његови поданици?
- 7) Да ли се Југославија може сматрати демократском државом у овом периоду?

Косово

Порушена српска кућа

Роми бјеже са Косова

Српске избеглице из Призрена у пратњи немачког (КФОР) тенка

Бјежање Срба са Косова

ОВК-штитарска војска

Знак ОВК

ПИТАЊА:

- 1) На којим је основама заснован економски развој земље?
- 2) Наведите најважније промене у друштвено-економској сфери.
- 3) Зашто је Запад помагао Југославију?
- 4) Оцените политику форсирања јавне потрошње и пораста стандарда, а запостављања реалних инвестиција.

Pitanja, vježbe i zadaci

1. Objasni pojam tzv. pužajuće oružane agresije?
2. Zašto Uskrs 1991. u Hrvatskoj nazivamo Krvavi plitvički Uskrs?
3. . Koje postrojbe brane Republiku Hrvatsku?
4. Za što su se građani Hrvatske izjasnili na referendumu?
5. Kada se pužajući rat u Hrvatskoj pretvorio u totalni?
6. Kakav je bio vojni položaj Republike Hrvatske uoči rata?
7. Koja je bitka bila sudbonosna za opstanak hrvatske države?
8. Tko je bio Blago Zadro?
9. Zašto je obrana Vukovara vojni fenomen?
10. U čemu je povijesno značenje odluke Hrvatskog sabora od 8. listopada 1991.?

НАТО напад на Југо- славију	Авион НАТО пакта погодио аутобус са путницима НАТО гађао воз на мосту Погођена рафинерија нафте у Новом Саду
---	---

НАТО авион на извиђању у Србији	НАТО бомбардер	НАТО-напади
Погођен НАТО авион	Жал за сином	НАТО учесник
Прасок НАТО авиону		

MANJE POZNATE RIJEČI I IZRAZI

Č

četnik - pripadnik terorističke srpske vojno-političke organizacije koja je osnovana 1903., a njen cilj je bilo stvaranje Velike Srbije. Tijekom Drugog svjetskog rata i hrvatskog Domovinskog rata četnici su sustavno činili niz ratnih zločina nad nesrpskim narodima

čistka - najčešće označava drastične oblike uklanjanja iz političkog i javnog života političkih protivnika i drugih režimu nepoželjnih osoba

СОЦИЈАЛИЗАМ = политичко учење о друштвеном и политичком поретку у којем владају праведни и хумани друштвени односи засновани на једнакости и равноправности и у којем нема економског изабљивања једног човека од стране другог. Различита становишта о путевима и начинима постизања овог циља (оружаном револуцијом, поступним спровођењем друштвених реформи итд.) условила су током 19. и 20. века оснивање различитих политичких странака и покрета који су се називали социјалистичким. Према учењу К. Маркса и Ф. Енгелса, с. је прелазно раздобље од капитализма (в.) ка комунизму (в.). Социјалистички поредак успостављен у СССР-у, а после Другог светског рата и у другим државама Варшавског блока имао је обележја тоталитаризма (в.).

РЕФЕРЕНДУМ = право народа да слободним и демократским гласањем одлучи о неком питању од државне важности и поступак остваривања тог права.

МОБИЛИЗАЦИЈА = покретање, превођење војске из мирнодопског у стање приправности за рат или у ратно стање по раније припремљеном плану.

ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА = однарођавање; поступци усмерени ка нестајању свести о припадности неком народу или нацији, националној посебности; поступак враћања процесом национализације (в.) подржављене имовине у приватно власништво.

АУТОНОМИЈА = самоуправа; самозаконодавство; политичка независност.

Н

нагодба - договор, споразум

О

одмазда - освета

З

zenbudizam - jedan od smjerova istočnjačkog budiističkog učenja (svjetonazora i vjerovanja) koji je naročito raširen u Japanu. Prema njemu, meditacija je najbolji način za postizanje svrhe budizma (moć samosavladavanja i sjedinjenje s Budom)

RE - EDICIJA:

- ① Dražen Stajić
- ② Goran Tadić
- ③ Bojan Smržlić
- ④ Dejan Matijević
- ⑤ Marija Rodić
- ⑥ Ivana Rajkovača
- ⑦ Vesna Malešević
- ⑧ Dražen Crnomat
- ⑨ Vahida Ramujić

www.zavod.co.yu

K.B. 23121

ALF-OM

Alf-om kopirnica

9 788617 231215